

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. An & quot dentur notiones in divinis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

rali notum sit, Deum (utpote actum purissimum) non posse esse in potentia ad aliquam entitatem aut perfectionem, & per consequens quidquid possibile est in Deo, in eo actu reperiri.

Colliges secundo, Nedum in effectibus naturalibus, sed nec etiam in supernaturalibus, cum Deo ut principio efficiente comparatis, posse evidenter cognosci Trinitatis mysterium. Ideo enim in effectibus naturalibus, Deus ut Trinus nequit evidenter cognosci, quia à Deo quatenus Trino non causantur efficienter, nec ab illo ut sic per se dependent: Sed eadem ratio valet pro effectibus super naturalibus, nam illi etiam non procedunt efficienter à Deo ut Trino, nec per se ab illo dependent: Ergo ex illis, quantumcumque comprehensis, non potest Deus ut Trinus evidenter cognosci, *Dixi in effectibus supernaturalibus, cum Deo ut principio efficiente comparatis*: quia quaedam sunt entia supernaturalia, quæ Deum ut est in se, tanquam objectum specificativum respiciunt, quæ proinde, si ad illum ut objectum comparentur, non possunt evidenter cognosci, nisi etiam evidenter cognoscatur Trinitatis mysterium. Unde docent nostri Thomista 3.p. quæst. 11. ex visione beatifica, evidenter cognita, Trinitatem personarum evidenter cognosci, ratione connexionis quam visio habet cum illa, non ut effectus cum causa efficiente, sed ut actus cum objecto.

38 Dices, Si visio beatifica à Deo ut Trino tanquam ab objecto dependeat, à Deo etiam ut Trino tanquam à causa efficiente procedet: Ergo in illa, ut in Dei effectû, poterit mysterium Trinitatis evidenter cognosci. Consequentia patet, Antecedens verò probatur. Nam, ut docent nostri Thomista in libris de anima, & in Tractatu de visione beatifica, objectum mediante specie quam imprimi, effectivè in cognitionem influit, juxta commune illud Augustini effatum, quo asserit ex objecto & potentia pari notitiam, sicut ex concursu maris & feminæ gignitur proles: Ergo si Deus, ut Unus & Trinus, sive divina essentia, ut tribus personis communicata, sit objectum visionis beatificæ, illa à Deo ut Trino, tanquam à causa efficiente pendebit.

39 Respondeo distinguendo Antecedens: Si visio beatifica pendet à Deo ut Trino, tanquam ab objecto motivo, à Deo etiam ut Trino tanquam à causa efficiente procedit, concedo Antecedens. Si dependeat ab illo, ut ab objecto purè terminativo, nego Antecedens. Ad cuius probationem similiter dicendum est, quòd objectum motivum influit effectivè in cognitionem, non verò objectum purè terminativum. Itaque licet essentia divina, ut actu tribus personis communicata, & ut continens relationes & attributa, terminet visionem beatificam, non tamen movet per se ad illam, nec gerit vices speciei, ut actu communicata tribus personis; sed tantum ratione perfectionis absolutæ, & prout virtualiter à linea relativa distinguitur: aliàs paternum intellectum moveret ad Filii generationem, ut actu communicata Filio; & consequenter Filius ut seipso ut à principio procederet: Item una persona ratione suæ substantiæ relativæ, posset habere aliquem concursum effectivum ad extra; quod tamen communiter negant Theologi: Tum quia relationes divinæ non sunt activæ, cum habeant rationem puri termini Tum etiam, quia aliàs opera Trinitatis ad extra, non essent indivisa, nec toti Trinitati communia, ut in Tractatu de attributis fusè declaravimus.

Disp. 2. art. 5. parag. 2

ARTICVLVS II.

An & quod dentur notiones in divinis?

§ I.

Quid nomine notionis intelligant Theologi, breviter explicatur.

NOmine notionis intelligimus cum D. Thoma hic artic. 2 ad 2. propriam rationem cognoscendi personam divinam; sumendo illam rationem, non pro formali conceptu, quo illam personam specialiter cognoscimus, & discernimus ab alia; sed pro conceptu objectivo, seu illa qua nota speciali, sigillo, & veluti caractere, tenente se ex parte ipsius personæ, ratione cuius ipsam cognoscimus, & à quacumque alia discernimus. Ex qua definitione seu potius descriptione.

Colligitur primò cum Cajetano hic, quòd notio propriè loquendo significari debet in abstracto: est enim formale cognoscendi principium; formale autem principium cognoscendi, licet & formale principium essendi, congruentius in abstracto significatur, quòd est modus formæ, quam in concreto; Ergo sicut personalitas, quia est formale principium essendi personaliter, propriè significatur in abstracto, ita & notio.

Nec obstat, Augustinum 1. de Trinit. cap. 6. pro notionibus Patris & Filii assignasse gentium, & ingenitum esse, quæ concreta sunt: ibi enim concretum pro abstracto usurpavit. Neque hoc inconveniens est, quando non disputatur cum Hæreticis, cum quibus verborum rigor, & omnimoda proprietates servanda est.

Colligitur secundo discrimen quòd inter relationes, proprietates, & notiones versatur. Nam licet hæc tria in eadem formalitate absq; virtuali distinctione conveniant: primum tamen illi formalitati convenit per respectum ad correlativum, secundum per comparationem ad personam, tertius est proprietates; tertium comparative ad intellectum, cui est ratio manifestandi personam constitutam. Quæ doctrina est D. Thomæ in 1. dist. 26. quæst. 2. artic. 3. ex qua ibidem infert, prius intelligi in relatione rationem respectus ad terminum seu correlativum, deinde rationem proprietatis, ac tandem rationem notionis: cò quòd nihil possit esse ratio manifestandi aliud, nisi illi proprium; nec illi possit esse proprium, nisi ab aliis distinguatur; quòd in Divinis sit per relationem.

Colligitur tertio, tria requiri ut aliquid dicatur notio in Divinis. Primum est, quòd significet aliquid pertinens ad originem: quia relationibus originis distinguuntur personæ. Secundum, quòd pertineat ad dignitatem, vel saltem illam denotet; quia persona nomen dignitatis est, ut docet Divus Thomas supra quæst. 29. artic. 3. ad 2. Tertium, quòd dicat aliquid speciale: quia quòd est commune tribus personis, non potest esse ratio discernendi unam personam ab alia. Itidem Doctor loco citato ex primo sententiarum. His præmissis, facillè poterit resolvi difficultas proposita. Unde fit.

§. II.

Respondetur Quaestio.

Dico primò, ponendas esse in Divinis notio-
nes. Ita communitè docent Theologi, cum
Magistro in 1. dist. 26. & cum D. Thoma hic art.
1. ubi hanc conclusionem duplici ratione de-
monstrat.

Prima est: Catholici debent habere nomina
hæreticis, quibus utantur ut respondeant. Hæ-
reticis, inquirentibus quomam Pater, Filius, &
Spiritus Sanctus sint personæ? Sed rationes ob-
jectivæ correspondentes his nominibus, & ab
illis significatæ, sunt notiones; quia sunt propri-
etates personales, non utrumque, sed ut princi-
palia quibus personæ divinæ innescunt: Ergo
in divinis ponit debent notiones.

Secunda ratio est: Oportet habere nomina,
quæ tantum fieri potest, ad explicanda omnia quæ
sunt in divinis: Sed in una persona Trinitatis, v.
g. in Patre, sunt duæ relationes, scilicet paterni-
tas, & spiratio activa: Ergo oportet habere no-
mina, ad explicandam non solum unitatem per-
sonæ, sed etiam pluralitatem relationum: ratio-
nes verò objectivæ, his nominibus significatæ,
sunt verè notiones, utpote participantes defini-
tionem notionis: Ergo in Divinis notiones ad-
ministrandæ sunt. Minorem probat D. Thomas,
quia spirationi activæ correspondet pro termi-
no relatio spirati, & paternitati filiationi, quæ di-
versæ relationes sunt; unica autem relatio ad du-
os terminos non potest referri: Ergo non cor-
respondet ipsi in Patre unica sed duplex relatio.

Dicit: Una relatio secundum speciem termi-
nandi potest ad plures relationes; ut constat tum
in patre plures filios habente, ad quos unâ rela-
tione refertur, cum tamen ex patre filiorum plu-
res relationes respondeant; tum etiam in al-
bo, quod unâ relatione similitudinis omnia re-
spicit quibus assimilatur, cum tamen in quolibet
colorum distincta sit relatio; tum denique in filio
quem unâ relatione patrem & matrem respi-
cit, tenet frequentior Philosophorum senten-
tia, cum tamè relatio patris & relatio matris spe-
cie distinguantur: Ergo ex eo quod in Filio &
Spiritu Sancto, ad quos Pater refertur, plures
sunt relationes, non rectè colligitur relationes qui-
bus illos respicit specie virtualiter esse distinctas.

Respondet distinguendo Antecedens. Ad
plures relationes, specie adæquatè distinctas,
nego Antecedens: numero solum differentes,
non specificè inadæquatè in ratione terminandi,
concedo Antecedens, & nego consequentiam,
quam non probant exempla adducta. In primo
enim & secundo, solo numero distinguuntur re-
lationes terminantur. In tertio, etsi paternitas &
materinitas specificè distinguantur, illarum ta-
men distinctio inadæquatè est & partialis, in ra-
tione terminandi relationem filiationis: quia eo
modo comparantur relationes istæ ad terminan-
dam relationem filiationis, quo patris & matris
activæ & passivæ concursus ad causandam filij
nativitatem. Sicut ergo ad istam inadæquatè &
partialiter se habet utriusque concursus, ita eor-
um relationes inadæquatè & partialiter termi-
nant relationem filij. In nostro autem casu, p. o-
cessio & spiratio terminant paternitatem & a-
ctivam & spirationem, non se habent partialiter,
sed totaliter terminant.

A Dico secundò, dari in divinis quinque tantum
notiones: nempe paternitatem, & innascibilita-
tem in Patre; filiationem in Filio; spirationem
activam in Patre & Filio, ut sunt principium Spi-
ritus Sancti; & processionem seu spirationem
passivam in ipso Spiritu Sancto. Ita D. Tho-
mas hic art. 3.

Probatur ratione illius: cum notio pertine-
at ad ordinem originis, tot debent poni notio-
nes, sunt ordines originum ad dignitatem per-
tinentes: Sed isti non sunt nisi quinque: Ergo
quinque tantum dantur notiones in Divinis. Mi-
nor probatur: In divinis non sunt nisi duæ pro-
cessiones, ex quibus quælibet importat dupli-
cem ordinem positivum originis; processio qui-
dem per intellectum, quæ est generatio, im-
portat ordinem ejus à quo est alius; qui ordo vo-
catur paternitas, & est notio Patris; & ordinem
ejus qui est ab alio, diciturque Filiatio, quæ est
notio Filii. Secunda etiam processio importat
duplicem ordinem similem; nempe ejus à quo
est alius, qui ordo est Spiratio activa, per quam
producitur Spiritus Sanctus, & hæc est notio Pa-
tris & Filii, in quorum sunt principium Spiritus
Sancti; & ejus qui est ab alio, & hic dicitur Spi-
ratio passiva, quæ est notio Spiritus Sancti. Præ-
ter illos ordines originis positivos, est adhuc ali-
us ad originem negativè spectans, nempe ordo
ejus à quo est alius, & qui non est ab alio; qui
pertinet ad ordinem originis, eo modo quo ne-
gationes pertinent ad ordinem affirmationum;
& sic est innascibilitas, quæ est alia notio Patris.
Sed non est alius modus originis ad dignitatem
pertinens, præter quinque assignatos, ut ex soluti-
one argumentorum constabit: Ergo non sunt
in Divinis nisi quinque notiones assignatæ.

§. III.

Solvuntur Objectiones.

D Obijcies primò: Generatio in Patre, & nati-
vitas in Filio, habent rationem notionis:
Ergo dantur plusquam quinque notiones in Di-
vinis. Consequentia pater, Antecedens proba-
tur. Generatio & nativitas sunt rationes cogno-
scendi Patrem & Filium, & aliàs ad dignitatè spe-
ctant; quod sufficere ad rationem notionis pa-
tet ex dictis: Ergo rationem notionis obtinent.

Respondet negando Antecedens, ad cuius
probationem dicendum est, quod ut aliquid ob-
tineat rationem notionis in Divinis, debet esse
ratio cognoscendi personam divinam in se ipsa:
generatio verò & nativitas, cum sint nomina si-
gnificantia origines in fieri & tendentia, notifi-
cant tantum actus notionales divinarum perso-
narum, non verò ipsas personas divinas in se
ipsis, & ideo notiones non sunt.

Addo quod, generatio & nativitas possunt
considerari, vel in recto, vel in obliquo: primo
modo dicunt aliquid absolutum, unde ut sic non
possunt esse notiones: secundo modo paterni-
tatem & filiationem, quæ sunt duæ ex notioni-
bus assignatis, important: & ita sub hac consi-
deratione numerum notionum augere nequeunt.

Obijcies secundò: Ratio Verbi & ratio Fi-
lij virtualiter distinguantur in Filio (& idem di-
cendum de ratione boni & auri in Spiritu San-
cto) Ratio verbi notio est, cum ad originem
spectet, & dignitatem importet: Ergo dantur in
Filio duæ notiones, & eodem in Spiritu San-
cto;

49.

50.

51.

E

52.

Et; & consequenter plures sunt notiones, quam quinque assignatæ.

53. Respondeo primò, negando Antecedens: cum enim ratio representationis connotata à Verbo, non distinguatur virtualiter à ratione naturæ, quæ in conceptu Filii importatur; eò quòd illæ duæ rationes ad eandem lineam intellectualem pertineant; etiam ratio Filii, & ratio Verbi in secunda Trinitatis persona identificantur sine virtuali discrimine, ut in 2. disp. ostensum est.

Art. 4.
§. ultimo.

54. Præterea, dato & non concesso, quòd ratio Filii & Verbi distinguantur virtualiter, quantum ad perfectiones absolutas, quas de connotato important; tamen certum est, rationem Verbi, pro eo quòd in recto dicit, nempe relatione, non distinguui virtualiter à ratione Filii; esse autem notionem, non comperit Verbo aut Filio ratione connotati, vel absoluti, sed ratione illius quòd ab utroque in recto importatur, quòd est relatio.

55. Objicies tertio: Spiratio activa non est notio: Ergo non dantur quinque notiones. Consequentia patet, Antecedens probatur. Notio debet esse proprietatis personalis, nam quòd non est proprium, non potest esse ratiocognoscendi personam in sua propria ratione: Sed spiratio activa non est proprietatis personalis; cum duabus personis conveniat, scilicet Patri & Filio, simul spirantibus & producentibus Spiritum Sanctum: Ergo rationem notionis non obtinet.

56. Respondeo negando Antecedens, ad cujus probationem dicatur cum D. Thoma *opusculi* 3. cap. 59. proprietatem dici dupliciter: primò absolute, secundò comparative. Sic risibilitas, quæ est proprietatis hominis, est proprietatis absoluta; esse verò bipedem, est proprietatis ipsius comparative ad quadrupedia. Ita etiam in proposito, spiratio activa non est proprietatis absoluta, quasi conveniens uni personæ, sed comparativa, in ordine scilicet ad Spiritum Sanctum, cui ipsa non convenit.

57. Objicies ultimò: Innascibilitas in Patre vel sumitur pro materiali, vel pro formali? Si primum, non est notio à paternitate distincta, cum de formali significet paternitatem. Si secundum, notio est, cum negatio sit, & consequenter dignitatem non explicet, de ratione enim notionis est quòd ad dignitatem pertineat, ut supra diximus: Ergo non sunt quinque notiones in Divinis.

58. Huic argumento patebit solutio ex dicendis disputatione sequenti, ubi significatum formale hujus nominis *ingenitum*, quòd est idè ac innascibile, exponemus. Nunc breviter respondeo, eligendo secundam partem dilemmatis. Ad probationem in contrarium dicendum est, ad rationem notionis necessarium non esse quòd sit dignitas, sed sufficit quòd circumlocutivè & à posteriori dignitatem explicet; sicut nec requiritur quòd sit personalitas, sed quòd personalitatem notificet. Licet autem innascibilitas ratione sui formaliter dignitas non sit, tamen à posteriori explicet dignitatem personalem primæ personæ, scilicet auctoritatem principii, per modum capitis & fontis omnium divinarum personarum, ut latius expendemus disputatione sequenti.

59. Dices: Si notio in negatione consistere posset, sequeretur plures alias dari notiones, quam quinque enumeratas: nam in Filio negatio procedendi per voluntatem, quæ *inspirabilitas* dicitur, & in Spiritu Sancto negatio procedendi per intellectum tanquam terminum genitum, quæ

ingenerabilitas appellatur, rationem notionis obtinebunt; & sic ad minus dabuntur septem notiones in Divinis: Sed hoc non admittitur a nobis: Ergo &c.

Respondeo negando sequelam Majoris: *Inspirabilitas* enim nec dignitas est, nec dignitatem denotat. Et idem de *ingenerabilitate* dicendum. Tum quia, supposito quòd aliquid producat, non dicit, ex nostro modo concipiendi, dignitatem, quòd caret hoc, vel illo modo productionis: Tum etiam, quia *inspirabilitas* sumpta ratione sui, creaturis potest competere, & similiter *ingenerabilitas*; cum creatura non *spiretur*, & possint produci per actionem quæ generatio non sit, *Innascibilitas* autem, quæ in negatione omnium principii consistit, explicat dignitatem, scilicet auctoritatem principii, per modum capitis & fontis omnium divinarum personarum; solùmque primo supposito perfectissimæ naturæ intellectualis competere potest.

Hujus discriminis radicem assignavit D. Thomas 1. *ad Ambaldum dist.* 28. *quest.* 1. *art.* 1. ad 3. quia scilicet, quòd affirmatio est specialior, eò universalior evadit negatio; & contra quòd universalior fuerit affirmatio, eò illius negatio est contradietoria: ut constat in negatione animalis, quæ limitatior est, & paucioribus convenit, quam negatio hominis; quia animalis affirmatio universalior est affirmatione hominis. Quia ergo *inspirabilitas* est negatio peculiaris processionis, & *ingenerabilitas* negatio processionis per intellectum, quæ etiam specialis processio est; *innascibilitas* autem est negatio processionis ut sic, quæ universalior est quilibet ex his processionibus; consequens est quòd primæ negationes universaliores sint, nec ad intellectualem naturam coarctatæ, subindeque dignitatem non denotent; ista autem negatio coarctatur ad naturam intellectualem, & illius dignitatem designet.

DISPUTATIO VIII.

De persona Patris.

Ad *quest.* 33. D. Thoma.

Duo sunt nomina, quæ primæ personæ divinx solent attribui: primum est nomen Patris, quòd est tantæ religionis & excellentiæ, ut Cyrillus asserat, hoc præclarissimum nomen magis ei quam Deititulum convenire: Hoc enim (inquit) dignitatis & substantialis significativum est proprietatis. Deum enim si dixeris, rerum omnium Dominum ostendisti. Patrem verò si appellaveris, proprietatem recognoscis. Deus dicitur & Dominus, quatenus mundum creavit. Pater appellatur, quia Filium æternum sibi consubstantialem, & Deum genuit.

Cum hac Cyrilli cogitatione concordat quòd refertur Joann. 20. scilicet Christum agnoscere Magdalene post resurrectionem, in illa illi ut hæc annuntiaret Discipulis: Ascendo ad patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum. Ubi præmittit titulum Patris, eumque Deo titulo anteponit: Quia (inquit Theodoretus) in appellatione Patris magis quàm Domini dicitur.

Secundum nomen quòd primæ personæ convenit, est nomen *ingeniti*, seu *innascibilis*, quòd etiam summæ dignitatis est ac excellentiæ: hoc